

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคุณค่าของกลอนเปล่าของไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาประกอบ การศึกษา ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของบทร้อยกรอง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบ การใช้ภาษา แนวคิด

และกลวิธีการนำเสนอแนวคิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของกลอนเปล่าของไทย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทย มีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของกลอนเปล่า

นักวิชาการได้ให้ความหมายของกลอนเปล่า ดังนี้

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2530, หน้า 16) ให้ความหมายของกลอนเปล่าว่า หมายถึง บทกวี

ไร้ฉันทลักษณ์ที่ผู้เขียนสามารถเลือกสรรคำได้อย่างอิสระ มีช่องว่างระหว่างบรรทัดมากกว่าปกติ ประโยคสั้นกระชับ มักขึ้นย่อหน้าใหม่ทุกครั้งที่ยื่นประโยคใหม่ หรือบางครั้งขึ้นเพียงประโยคขยาย เท่านั้นและบางวรรคอาจมีคำเดียวก็ได้ สอดคล้องกับคำอธิบายของ อุดม หนูทอง (2522, หน้า 107) ที่กล่าวว่า กลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ชนิดหนึ่ง เขียนเป็นบรรทัดแบบ โคลง ความสั้นยาวของ แต่ละบรรทัดไม่สม่ำเสมอ ไม่มีแบบแผนทางเสียงที่แน่นอน และโดยปกติแล้วไม่มีสัมผัส และคำอธิบายของ วิเชียร เกษประทุม (2546, หน้า 68) ซึ่งกล่าวถึงกลอนเปล่าว่า เป็นงานร้อยกรอง ประเภทหนึ่งซึ่งไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ใช้สัมผัส ใช้กลวิธีในการแต่งอย่างอิสระ โดยมีพื้นฐาน คือ เขียนวรรคละหนึ่งบรรทัดและไม่บังคับสัมผัส

จากการให้ความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กลอนเปล่าของไทย หมายถึง คำประพันธ์ที่ไม่มีข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ สามารถเลือกสรรคำมาใช้ได้อย่างอิสระ นิยมเขียน เป็นวรรค วรรคละหนึ่งบรรทัด

2. ความเป็นมาของกลอนเปล่าของไทย

ในวงวิชาการวรรณกรรมมีความเห็นเกี่ยวกับความเป็นมาของกลอนเปล่าของไทย

ต่างกันเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าเป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากการประพันธ์ของไทย คมทวน คันธนู (2530, หน้า 95) ให้ความเห็นว่า กลอนเปล่านั้นจะมาจากกร่าย หรือได้รับอิทธิพลจากกร่าย ซึ่งเป็นคำประพันธ์ไทยที่กำหนดเพียงสัมผัสคล้ายกลอน แต่ไม่บังคับเอกโท หรือครุหลุ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (2525, หน้า 5) มีความเห็นว่า ลักษณะการเขียนกลอนเปล่าไม่ใช่ นำมาจากคำประพันธ์ต่างประเทศ เพียงอย่างเดียว แต่อาจเป็นลักษณะเดียวกับการเขียนศิลาจารึก ดังนั้นกลอนเปล่าจึงหมายถึง การบันทึกความในใจโดยอิสระ ไร้จังหวะเสรี แล้วแต่การคิดค้นของผู้เขียน

อีกฝ่ายเชื่อว่ากลอนเปล่าของไทยเป็นรูปแบบการประพันธ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมตะวันตก รื่นฤทัย สัจพันธุ์ (2527, หน้า 507-511) กล่าวว่า กลอนเปล่าของไทยเป็นการประพันธ์รูปแบบใหม่อย่างหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากการประพันธ์ของตะวันตก 2 ชนิด คือ แบลงค์เวิร์ส (Blank Verse) และฟรีเวิร์ส (Free Verse)

แบลงค์เวิร์ส หมายถึง คำประพันธ์ร้อยกรองที่มีบังคับเสียงหนักเบา แต่ไม่บังคับสัมผัส ไม่กำหนดความยาวในแต่ละบท บรรทัดหนึ่งจะมี 10 พยางค์

ฟรีเวิร์ส หมายถึง คำประพันธ์ที่เขียนเป็นบรรทัดแบบร้อยกรองทั่วไป ความสั้นยาวของแต่ละบรรทัดไม่สม่ำเสมอ ไม่มีการกำหนดเสียงหนักเบาของกลุ่มพยางค์ที่แน่นอน จะมีสัมผัสหรือไม่ก็ได้

ผู้ที่นำคำประพันธ์ประเภทแบลงค์เวิร์ส มาแต่งเป็นภาษาไทยครั้งแรกคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงแปลบทละครของเชกสเปียร์เป็นภาษาไทย ได้แก่ เรื่อง โรมิโอ โอและจูเลียต ทรงแปลจากเรื่อง Romeo and Juliet เรื่อง เวนิสวานิช จากเรื่อง The Merchant of Venice และเรื่องตามใจท่าน จากเรื่อง As You Like It การแปลบทละครทั้งสามเรื่องนี้ทรงพยายามแปลให้ใกล้เคียงกับบทประพันธ์เดิมมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อความสำนวนโวหาร ถิลอาอรณม์ ตลอดจนลักษณะการประพันธ์ที่ใช้ ทว่ากลอนเปล่าในลักษณะนี้ไม่เป็นที่นิยม ส่วนการเริ่มแต่งกลอนเปล่าแบบฟรีเวิร์ส ยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าเริ่มเมื่อใด โดยทั่วไปเชื่อว่า ราช รักรอง เริ่มแต่งขึ้นก่อน กลอนเปล่าบทแรกชื่อว่า แด่ความสวยที่สิ้นไป ตีพิมพ์ในคอลัมน์ ขอบกรุง นิตยสารชาวกรุง พ.ศ. 2502 ต่อมาการประพันธ์กลอนเปล่าแบบฟรีเวิร์สได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

เช่นเดียวกับ เสถียร จันทิมาธร (2525, หน้า 63) แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของผลงานแบบกลอนเปล่าในวงวรรณกรรมไทยว่า ได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศทั้ง โดยตรงและโดยผ่านทางบทกวีขนาดสั้นที่มีผู้แปลเป็นภาษาไทย มากกว่าเป็นการพัฒนามาจากการเขียนร้อยแก้ว

ความเห็นแตกต่างกันของทั้งสองฝ่ายดังที่กล่าวมา ทำให้ไม่สามารถระบุได้ชัดว่า กลอนเปล่าของไทยมีความเป็นมาอย่างไร กระนั้น พอที่จะสรุปได้ส่วนหนึ่งว่า น่าจะเป็นการพัฒนา

รูปแบบมาจากการประพันธ์ของไทย ผนวกกับการได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมตะวันตก

3. พัฒนาการของกลอนเปล่าของไทย

หนังสือกลอนเปล่าเล่มแรกของไทย คือ ครุฑจับนาค (ขบวนการกลอนเปล่า, 2527, หน้า 14-26) ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2474 เป็นผลงานที่พะลายานนท์ แปลมาจากงานของ บี. เฮล วอลธัม (B. Hale Wortham) ต่อมามีกลอนเปล่าจำนวนมากตีพิมพ์ในหนังสือนิกรวันอาทิตย์ ช่วง พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2488

พ.ศ. 2490 ถึง พ.ศ. 2505 นายผีเขียนกลอนเปล่าต่อต้านสงคราม กุหลาบ สายประดิษฐ์ เขียนกลอนเปล่าในระหว่างถูกจับขังคุกในข้อหาคบฏสันติภาพ ต่อมา ราช รั้งรอง และเจษฎ์ จำรัสศิลป์ เริ่มเขียนกลอนเปล่าลงตีพิมพ์ในนิตยสาร พ.ศ. 2504 ระวี ภาวิไล แปลปรัชญาชีวิตของ คาริล ยิบราน หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยม และมีอิทธิพลต่อการเขียนกลอนเปล่าในยุคต่อมา

พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2516 คนหนุ่มสาวเริ่มเขียนกลอนเปล่ากันอย่างแพร่หลาย ดังปรากฏในนิตยสาร สังคมศาสตร์ปริทัศน์และหนังสือของกลุ่มกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีการพิมพ์กลอนเปล่าเนื้อหาเข้มข้นของ ประเสริฐ จันคำ ชื่อร้อยกรองจากซบแดง หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมสูงจนต้องพิมพ์ซ้ำ

พ.ศ. 2517 ถึง พ.ศ. 2526 กลอนเปล่าชุดนักฝันข้างถนน ของ มายา ได้รับการตีพิมพ์ และ มายา ได้รับการยอมรับว่าเขียนกลอนเปล่าได้ดี หลัง พ.ศ. 2521 ยุคสมัยของกลอนเปล่าที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคม การเมือง และสะท้อนสภาพชีวิตของผู้คนยุคชะงัก เนื่องจากเข้าสู่ยุคเผด็จการทางการเมือง ในทางตรงข้ามได้เกิดกลอนเปล่าแนวทางใหม่ที่น่าปรัชญาแห่งการเรียนรู้จากธรรมชาติมาเสนอผู้อ่าน เช่น บทกวีจากภูเขา ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล และขลุ่ยไม้ไผ่ ของ พงณา จันทรสันติ โดยเล่มหลังทำสถิติขายได้ถึง 50,000 เล่ม

พ.ศ. 2527 การเขียนกลอนเปล่าได้รับความนิยม นักเขียนใหม่สร้างสรรค์ผลงานออกมาจำนวนมาก กลอนเปล่าของปะการัง และลูกน้ำ ดิฉันฉบับหนังสือขายดีในเวลานั้น ขณะเดียวกันนิตยสารหลายฉบับได้เปิดคอลัมน์ให้นักเขียนได้ส่งผลงานกลอนเปล่ามาร่วมตีพิมพ์

4. ลักษณะของกลอนเปล่าของไทย

рінฤทัย สัจจพันธุ์ (2527, หน้า 511-526) ประมวลลักษณะสำคัญด้านรูปแบบของกลอนเปล่าของไทยได้ 2 ประการ คือ นิยมเขียนเป็นวรรค และไม่บังคับสัมผัส

1. นิยมเขียนเป็นวรรค วรรคละบรรทัด ในแต่ละวรรคจะมีคำที่พยางค์ก็ได้

อาจใช้เพียง 2-3 คำ หรือยาวเป็นประโยค หากประโยคยาวเกินไป หรือผู้เขียนต้องการเน้นจังหวะในการอ่านก็จะตัดตอนวรรคไปขึ้นบรรทัดใหม่ กลอนเปล่าบทหนึ่งจะยาวก็วรรคก็ได้ ส่วนใหญ่

จะยาว 4-10 บรรทัด ถ้ายาวกว่านี้จะมีการเว้นบรรทัด เพื่อแบ่งออกเป็นตอน ปรากฏลักษณะที่น่าสนใจ 4 รูปแบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ขนาดสั้น 4 บรรทัด อาจมีการเล่นคำหรือเล่นสัมผัส

แบบที่ 2 ขนาดยาวกว่าแบบแรก บางบทอาจจะเว้นบรรทัด แบ่งเนื้อความออกเป็นตอน เพื่อให้อ่านสบายตา หรือแบ่งช่วงจังหวะของความคิด ในแต่ละวรรคจะใช้คำมาน้อย ไม่สม่ำเสมอ

แบบที่ 3 ขนาดยาวมาก ในแต่ละวรรคมีจำนวนคำสม่ำเสมอ นิยมใช้การเว้นบรรทัด แบ่งเนื้อความออกเป็นตอนให้อ่านสบายตา

แบบที่ 4 ขนาดยาวมาก นิยมแบ่งเนื้อความออกเป็นตอนเช่นเดียวกับแบบที่ 2 และแบบที่ 3 แต่จะใส่หมายเลขกำกับในแต่ละตอน

2. ไม่บังคับสัมผัส แต่ผู้เขียนอาจให้มีสัมผัสบ้าง ไม่มีบ้าง ไม่เป็นแบบแผนแน่นอน สัมผัสที่มีอาจเป็นสัมผัสสระหรือสัมผัสพยัญชนะ หรือมีทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน

ทั้งนี้ แม้กลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่เหมือนว่าเขียนง่าย เพราะไม่มีฉันทลักษณ์บังคับ แต่การที่ไม่มีฉันทลักษณ์ก็ทำให้กลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่เขียนให้ดีได้ยาก สิ่งที่จะช่วยให้กลอนเปล่ามีความคิดเด่นจึงอยู่ที่กลวิธีการเขียนและเนื้อหา

1. กลวิธีที่ใช้ในการเขียนกลอนเปล่า เป็นความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียนที่จะกำหนดลักษณะของกลอนเปล่า และหาวิธีการในการสื่อความคิด อารมณ์ความรู้สึกให้สมบูรณ์ขึ้น มีวิธีการดังนี้

1.1 การซ้ำข้อความ เพื่อย้ำความและแสดงเอกภาพของเรื่อง

1.2 การใช้คำง่าย ที่เหมาะสม กะทัดรัด กระชับใจ หรือสะกดความคิด

1.3 การใช้สัญลักษณ์ เพื่อซ่อนความหมายหรือสอดแทรกความคิดทางการเมือง

1.4 การใช้เครื่องหมาย เพื่อช่วยสื่ออารมณ์และน้ำเสียงของผู้แต่งให้ชัดเจนขึ้น

และทำให้กลอนเปล่ามีความแปลกใหม่

1.5 การแต่งเป็นแบบบทละคร โดยกำหนดตัวผู้พูด บทสนทนา การบอกกิริยาท่าทาง น้ำเสียง รวมไปถึงเสียงประกอบ

2. เนื้อหา เนื่องจากกลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่แต่งเพื่อบรรยายความรู้สึกหรือความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง เนื้อหาของกลอนเปล่าจึงมีหลากหลาย ทั้งสะท้อนอารมณ์ส่วนตัว แสดงความเห็นเรื่องชีวิตและสังคม ตลอดจนความคิดทางการเมือง

สุภาพ พิมพ์ชน (2544, หน้า 60-61) แบ่งกลุ่มกลอนเปล่าของไทย ตามการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของภาษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเสียง

ในภาษา กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับภาพในภาษา และกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเสียงและภาพในภาษา

1. กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเสียงในภาษา

1.1 ประเภทที่อาศัยเค้าโครงบางส่วนจากระบบเสียงของฉันทลักษณ์ แต่ผ่อนคลายและลื่นไหลกว่า โดยยึดเอาการบรรยายความรู้สึกหรือความชัดเจนของความหมายเป็นหลัก เช่น ผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร วรพจน์ พันธุ์พงศ์ และวิโรจน์ วุฒิพงศ์

1.2 ประเภทพยายามสร้างแบบจังหวะของตัวเองขึ้นมาและทำซ้ำ กระทั่งกลายเป็นเอกลักษณ์ เช่น ผลงานของ พัทธกัญ ใจบุญ ให้ความสำคัญกับท่วงทำนองหรือสำเนียงสูงต่ำของเสียง ผลงานของ ประเสริฐ จันดำ เน้นการอ่านเป็นทำนองต่อเนื่องคล้ายการท่องหรือสวดมนต์ ผลงานของ คำ พอวา และปาน ปาโมกษ์ อาศัยความต่อเนื่องในการอ่านสร้างลีลาเฉพาะตนขึ้นมา และมีการแยกบรรทัดเพื่อเล่นจังหวะ

1.3 ประเภทอาศัยการพรั่งพรูความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ปะติดปะต่อกันในลักษณะการเขียนแบบกระแสสำนึก (Stream of Consciousness) ให้ความสำคัญของคำแตกพร่า และเกิดน้ำหนักเสียงที่แปลกใหม่ เช่น ผลงานของ ชารเมฆ นาคาลิ และอรุณรุ่ง สัตย์ศรี สร้างมโนภาพที่แปลกจากการใช้ภาษา หรือผลงานของ นิชาปวีณ์ ชลัมพูน ชเลลา และศิระมอร อุณหรูป เล่นกับการเคลื่อนไหวของเสียงในภาษามากกว่าการถ่ายทอดความคิด

2. กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับภาพในภาษา

2.1 ประเภทวรรณรูป เช่น ผลงานของ จ่าง แซ่ตั้ง

2.2 ประเภทเล่นกับสัญลักษณ์ที่แสดงนัยถึงปัญหาสังคมและการเมือง เช่น ผลงานของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี

2.3 ประเภทเล่นกับระบบบรรทัดของภาษาและความคิด เช่น ผลงานของ ฟ้า พูลวรรักษ์

2.4 ประเภทค้นหาจุดยืนของตัวเองบนความขอกย้อนในระบบความหมายของภาษา เช่น ผลงานของ นิพนธ์ อินทฤทธิ์

2.5 ประเภทเขียนถึงปรัชญาชีวิต และแง่คิดเล็ก ๆ โดยใช้ภาพพจน์และความเปรียบที่สั้นกระชับ แต่มีความหมายกว้าง เช่น ผลงานของ ละไมมาด คำฉวี แสงเดือน และอาทิเช่น

3. กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเสียงและภาพในภาษา

3.1 ประเภทเน้นความเรียบง่ายอันลึกซึ้ง ทั้งลักษณะการใช้ภาษาและการสื่อความ เช่น ผลงานของ ราช รักรอง วารี วายุ และพิเชษฐศักดิ์ โพธิ์พยัคฆ์

3.2 ประเภทเน้นถ่ายทอดความซับซ้อนภายในจิตใจมนุษย์ เช่น ผลงานของ

สมพงษ์ ทวี' คำปิ่น สีเหนือ และแก้ว ลายทอง

3.3 ประเภทเลือกใช้รูปแบบโรแมนติคพาฝัน เช่น ผลงานของ ยงดี วชิจันทร์ และพิบูลศักดิ์ ละครพล

3.4 ประเภทมุ่งบอกเล่าความรู้สึกส่วนตัวต่อความเป็นไปในชีวิต เช่น ผลงานของ ดวงแก้ว กัลยาณั เอื้อ อัญชลี และสร้อยแก้ว คำมาลา

3.5 ประเภททดลองจัดวางจังหวะของถ้อยคำให้แตกต่างออกไป ทำให้เกิดความแปลกใหม่ทั้งทางด้านภาพและเสียง เช่น ผลงานของ ชาศรีดิ โภชะเรือง

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2530, หน้า 16-41) ได้วิเคราะห์ลักษณะ กลวิธีการร้อยเรียง และลีลาการเขียนบทกวีไร้ฉันทลักษณ์ไว้ดังนี้

1. ลักษณะของบทกวีไร้ฉันทลักษณ์ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1 ร้อยแก้ว หมายถึง บทกวีที่เรียบเรียงคล้ายข้อเขียนทั่วไป แต่มีการเลือกใช้ถ้อยคำอย่างเหมาะสมเพื่อให้มีผลกระทบต่อผู้อ่านทั้งในด้านจินตนาการและความรู้สึก

1.2 กลอนเปล่า หมายถึง บทกวีไร้ฉันทลักษณ์ที่ผู้ประพันธ์สามารถเลือกสรรคำมาใช้ได้อย่างอิสระ มีช่องว่างระหว่างบรรทัดมากกว่าปกติ ประโยคสั้นกระชับ มักขึ้นย่อหน้าใหม่ทุกครั้งที่ขึ้นประโยคใหม่ หรือบางครั้งขึ้นเพียงประโยคขยายเท่านั้น และบางวรรคอาจมีคำเดียวก็ได้

1.3 วรรณรูป หมายถึง บทกวีที่นำถ้อยคำมาเรียงต่อกันเป็นภาพ โดยถ้อยคำ ภาพ และเนื้อหาที่นำเสนอมีความสัมพันธ์กัน

2. กลวิธีการร้อยเรียง มี 4 กลวิธี ได้แก่

2.1 ร้อยเป็นภาพเฉพาะ เป็นการใช้ภาพหรือการเล่าเรื่องแบบตัดตอนเพื่อดึงดูดความสนใจผู้อ่าน โดยการนำเสนอเป็นภาพย่อย ๆ หรือเรื่องสั้น ๆ ในแง่มุมต่าง ๆ

2.2 ร้อยเป็นเรื่อง เป็นการใช้ภาพหรือเรื่องราวสื่อถึงผู้อ่าน โดยผูกเรื่องให้เป็นเรื่องยาวกว่าวิธีแรก มีการสร้างฉาก ตัวละคร บทสนทนา ทำนองเดียวกับนวนิยาย

2.3 ร้อยคิดร้อยรู้สึกโดยตรง เป็นการใช้ภาษาบรรยายความคิดหรือความรู้สึกของผู้เขียนออกมาโดยตรง

2.4 ร้อยถ้อยสนทนา เป็นการสื่อความคิดไปยังผู้อ่าน ผ่านการตอบโต้ในรูปแบบบทสนทนาของตัวละคร

3. ลีลาการเขียนกวีนิพนธ์รูปแบบอิสระ มี 4 ประเภท ได้แก่

3.1 ลีลาغامในความง่าย เป็นการเลือกใช้คำง่าย ๆ สื่ออารมณ์ความรู้สึกหรือความคิดที่ต้องการออกมาตรง ๆ ความงามของผลงานลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เขียน

ในการเลือกสรรคำ และจัดวางองค์ประกอบของงาน ได้อย่างลงตัว

3.2 ลีลางามในภาพพจน์ เป็นการเลือกใช้ภาพพจน์ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ มีความรู้สึกร่วม และรับรู้ถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ

3.3 ลีลาลีขรรคม เป็นการเลือกสรรคำที่มีน้ำหนัก สามารถเข้าถึงความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้ง กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดและรู้สึกตาม

3.4 ลีลาขั้วลือ เสียดยัย เป็นการเลือกใช้คำที่มีความหมายซ่อนนัยในลักษณะเสียดยัย ยัยหยัน เพื่อเลี่ยงการสื่อความออกตรง ๆ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างถึงใน ไพธิน รุ่งรัตน์, 2527, หน้า 33) ตั้งข้อสังเกตว่า ภาษากลอนเปล่าคือตรงกลางระหว่างภาษาอิเล็กทรอนิกส์ ก่อนจะขยับขึ้นไปสู่ภาษาร้อยกรอง เพราะกลอนเปล่าเป็นการนำเสนอข้อความเป็นส่วน ๆ แต่ละวรรคไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ชัดเจน ผู้อ่านจะเชื่อมความสัมพันธ์ของข้อความแต่ละส่วนเข้าด้วยกันเอง โดยอาศัยอารมณ์ ความรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เช่นเดียวกับภาษาอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นลักษณะภาษารูปแบบใหม่ที่ใช้ในการสื่อสารผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ โดยการกระพริบภาพหรือข้อความที่ต้องการนำเสนอเป็นส่วน ๆ ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันทางตรรกวิทยา ผู้รับสารจะนำภาพหรือข้อความมาจัดลำดับความสัมพันธ์เป็นเรื่องราวขึ้นเอง อย่งไรก็ตาม ภาษากลอนเปล่าก็ไม่มีข้อบังคับทางฉันทลักษณ์เหมือนภาษาร้อยกรอง

5. สถานภาพของกลอนเปล่าของไทย

ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2530, หน้า 39-40) แสดงความเห็นว่ ปัจจุบันกลอนเปล่ามีจุดยืนที่แน่นอนในวงวรรณกรรมไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่น่ายินดีมากกว่าเป็นกังวล เพราะในขณะที่สื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย การที่มีเยาวชนจำนวนหนึ่งนิยมอ่านและเขียนกลอนเปล่าเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและให้กำลังใจกัน น่าสังเกตว่แม้วกลอนเปล่าจะปรากฏในนิตยสารมาหลายสิบปี แต่กลับมีพัฒนาการไม่ต่อเนื่อง เพราะขาดการส่งเสริม ประกอบกับสภาวะทางการเมืองก็ส่งผลให้การพัฒนาการเขียนการอ่านทุกแขนงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร การที่ทิศทางการกลอนเปล่ามีแนวโน้มไปในทางเพื่อฝันและซ้ำซากเหมือนจะหยุดนิ่งจึงเป็นเรื่องที่ควรเข้าใจ และควรให้โอกาสคนรุ่นใหม่ที่มีนิยมนอ่านและเขียนกลอนเปล่าได้พัฒนาผลงานต่อไปอย่างเข้าใจ ภูมิหลังของกลอนเปล่าทั้งของไทยและของต่างประเทศ แล้วสร้างเอกลักษณ์ของกลอนเปล่าแบบไทยขึ้นมาให้ได้ กระนั้นก็ดี หากมองย้อนไปในอดีตการสร้างสรรคกลอนเปล่าของไทยเชื่อว่า จะไร้เอกลักษณ์เสียทีเดียว ยังมีกลอนเปล่าจำนวนหนึ่งที่สามารสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนขึ้นมาได้ และเมื่อพิจารณาผลงานทั้งหมดของนักเขียนเหล่านั้นพบว่า ผลงานดังกล่าวเป็นตัวแทนของกลอนเปล่าที่นักเขียนรุ่นใหม่ควรศึกษาและพัฒนาสืบทอดการประพันธ์รูปแบบนี้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทยข้างต้น ได้กล่าวถึงความหมาย ความเป็นมา พัฒนาการ ลักษณะ และสถานภาพในวงวรรณกรรมของกลอนเปล่า ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้วิจัย นำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการศึกษาคุณค่าของกลอนเปล่าของไทยครั้งนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของบทร้อยกรอง

เจตนา นาควัชระ (2539, หน้า 3) อธิบายการประเมินคุณค่าวรรณคดี (Literary Evaluation) ว่า คือการแสดงความเห็นในแง่ใดแง่หนึ่งเกี่ยวกับคุณค่า ความสำคัญ สถานะ หรือความยิ่งใหญ่ของงานวรรณคดี สถาบันทางวรรณคดี องค์ประกอบ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี ส่วนคำว่าคุณค่านั้น เป็นคุณสมบัติที่ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นที่พึงปรารถนา เคารพ ยกย่อง ชื่นชม หรือเป็นประโยชน์

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2539, หน้า 95-96) เสนอแนวทางการวิเคราะห์คุณค่าของบทร้อยกรอง แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. วิเคราะห์คุณค่าภายในของบทร้อยกรอง เพื่อศึกษาความไพเราะของบทร้อยกรอง ซึ่งเกิดจากการใช้คำและการใช้กวีโวหาร
2. วิเคราะห์คุณค่าภายนอกของบทร้อยกรอง
 - 2.1 คุณค่าที่มีต่อผู้อ่านเฉพาะบุคคล คือ การวิเคราะห์คุณค่าที่มีต่อผู้อ่านในด้านจิตใจ สติปัญญา และความประพฤติก
 - 2.2 คุณค่าที่มีต่อสังคม คือ การวิเคราะห์คุณค่าที่มีต่อสังคมในด้านการสะท้อนภาพของสังคม และการมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม

นภลัย สุวรรณธาดา (2526, หน้า 31-43) จำแนกคุณค่าของร้อยกรองออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าในตัวเอง คุณค่าต่อผู้เขียน คุณค่าต่อผู้อ่าน และคุณค่าต่อสังคม

1. คุณค่าในตัวเอง หมายถึง ความงามและความไพเราะของบทร้อยกรอง ได้แก่
 - รูป รส พจน์ และเสียง
 - 1.1 รูป คือ การเลือกใช้รูปแบบ ฉันทลักษณ์ หรือแบบแผนบังคับที่เหมาะสมกับเนื้อหา
 - 1.2 รส คือ รสทางวรรณคดีอันก่อให้เกิดสุนทรียภาพทางอารมณ์ ทำให้ผู้อ่านซาบซึ้ง เกิดจินตนาการ มีจิตใจละเอียดอ่อน และมองเห็นความงามในชีวิต
 - 1.3 พจน์ คือ การใช้ถ้อยคำสำนวนหรือการใช้ภาษา ได้แก่ การใช้โวหาร การใช้สัญลักษณ์ และการสร้างชีวิตให้แก่สิ่งไม่มีชีวิต
 - 1.4 เสียง คือ การเลือกใช้คำที่มีความไพเราะทางด้านเสียงสัมผัส เสียงวรรณยุกต์

และเสียงธรรมชาติ

2. คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้เขียน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางสติปัญญา คุณค่าทางสังคม และคุณค่าทางการสื่อสาร

2.1 คุณค่าทางจิตใจ หากผู้เขียนสามารถแสดงออกทางอารมณ์เป็นบทร้อยกรองที่มีความงาม ร้อยกรองก็จะมีคุณค่าในตัวเอง และสามารถพัฒนาจิตใจของผู้เขียนในขณะเดียวกัน

2.2 คุณค่าทางสติปัญญา การเขียนบทร้อยกรอง ผู้เขียนต้องใช้สติปัญญา และวิจรรณญาณอันลึกซึ้งในการสร้างสรรค์ผลงาน การฝึกฝนความคิดทั้งในด้านการวิเคราะห์ ข้อมูลและจินตนาการเป็นการพัฒนาสติปัญญาของผู้เขียนได้เป็นอย่างดี

2.3 คุณค่าทางสังคม เมื่อผู้เขียนประสบความสำเร็จในการเขียนบทร้อยกรอง จะมีความมั่นใจและภาคภูมิใจในความสำเร็จนั้น ส่งผลให้กล้าที่จะสร้างผลงานต่อไป สังคมก็ยอมรับว่าเป็นบุคคลมีความสามารถ นอกจากความสำเร็จที่เป็นนามธรรมแล้ว ยังอาจประสบความสำเร็จทางอาชีพ เช่น ได้รับเงินรางวัลจากการประกวดผลงาน

2.4 คุณค่าทางการสื่อสาร การแต่งบทร้อยกรองเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสาร ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกของผู้เขียน ไปยังผู้อ่านและสังคม

3. คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้อ่าน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ สติปัญญา และการปฏิบัติ

3.1 คุณค่าทางด้านจิตใจ บทร้อยกรองที่เกิดจากอารมณ์สะเทือนใจของผู้เขียน ย่อมสะเทือนอารมณ์ของผู้อ่านได้ดี สามารถกล่อมเกลาจิตใจผู้อ่านให้เป็นคนละเอียดอ่อน ในการรับรู้ความรู้สึกของมนุษย์ มีความเข้าใจ เห็นใจ ตลอดจนสะเทือนใจกับเรื่องราว และเหตุการณ์ที่พบเจอ

3.2 คุณค่าทางด้านสติปัญญา การได้อ่านความคิดของผู้เขียนจะช่วยเพิ่มพูนสติปัญญา ผู้อ่าน และบางครั้งผู้เขียนใช้กลวิธีซ่อนความหมายของคำหรือเนื้อความเพื่อทำให้บทร้อยกรอง มีความน่าสนใจกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา โดยคำหรือเนื้อความเหล่านั้นต้องอาศัยการตีความ จึงจะเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ กระบวนการวิเคราะห์แปลความหมายดังกล่าวจะช่วยพัฒนา ความคิดผู้อ่านได้อีกทาง

3.3 คุณค่าทางการปฏิบัติ การปฏิบัติเป็นผลปรากฏของอารมณ์และความคิด เมื่อผู้อ่านได้อ่านบทร้อยกรองแล้วเกิดอารมณ์สะเทือนใจ เกิดความคิดวิจรรณญาณ ก็จะแสดงออก ในทางปฏิบัติ เช่น การมีนิสัยช่างสังเกต การเห็นใจผู้อื่น การเสียสละ

4. คุณค่าต่อสังคม บทร้อยกรองสร้างสรรค์ขึ้นมาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน โดยถ่ายทอดออกมาเป็นภาษา เนื้อหาของบทร้อยกรองจึงแสดงออกถึงความคิด ความเชื่อ

และค่านิยมของผู้เขียน ซึ่งเป็นตัวแทนของคนในสังคม ขณะเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ บทร้อยกรองจึงเป็นแหล่งวัฒนธรรมของสังคมอีกแหล่งหนึ่ง นอกจากนี้บทร้อยกรองยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยเหตุที่ร้อยกรองเป็นสารที่สามารถเข้าไปถึงระดับจิตใจ จึงมีอิทธิพลในการชักจูงความคิดของผู้คนให้ทำหรือละเว้นการกระทำอันจะส่งผลต่อสังคมโดยรวม

เนื่องจาก ไม่มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของกลอนเปล่าโดยตรง ผู้วิจัยจึงนำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของบทร้อยกรองมาเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการศึกษาคุณค่าของกลอนเปล่าของไทย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบ การใช้ภาษา แนวคิด และกลวิธีการนำเสนอแนวคิด

เนื่องจากบทร้อยกรองเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประสานสอดคล้องและมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกไม่ออก องค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ ผู้พูดและน้ำเสียง การใช้ภาษารูปแบบและโครงสร้าง รวมถึงแนวคิด การอ่านร้อยกรองจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างละเอียด (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539, หน้า 233-254)

1. ผู้พูดและน้ำเสียง

ผู้พูดอาจเป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง หรือบุรุษที่สามก็ได้ ไม่ว่าผู้พูดในบทร้อยกรองจะอยู่ในฐานะใด ผู้พูดก็จะแสดงน้ำเสียงหรือท่าทีต่อเรื่องราวในบทร้อยกรองนั้นเสมอ น้ำเสียงของผู้พูดในบทร้อยกรองอาจออกมาในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น สนุกสนาน โกรธเกรี้ยว

2. การใช้ถ้อยคำและภาษา

ถ้อยคำหรือภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของร้อยกรอง เพราะผู้เขียนใช้ภาษาถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด ลักษณะการใช้ถ้อยคำและภาษาที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษ คือ

2.1 การใช้คำที่มีความหมายตรงและความหมายแฝง (Denotation & Connotation)

มีทั้งความหมายตรงตามพจนานุกรมและภาษาโดยนัย

2.2 การใช้คำที่ทำให้เกิดจินตภาพ (Imagery) หมายถึง ภาพที่เกิดจากจินตนาการตามประสบการณ์ของผู้เขียนที่สื่อออกมาสู่ผู้อ่าน โดยผู้อ่านจะสร้างจินตนาการไปตามถ้อยคำที่ผู้เขียนเลือกใช้ ทำให้บทร้อยกรองเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

2.3 การใช้คำแบบโวหารภาพพจน์ (Figurative Language) หมายถึง การใช้คำที่ทำให้เกิดจินตนาการแก่ผู้อ่าน ภาพพจน์ในวรรณคดีมีกว่า 250 แบบ แต่ที่ใช้กันเป็นประจำ คือ การอุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และการใช้สัญลักษณ์

3. รูปแบบและโครงสร้าง

รูปแบบ (Form) หมายถึง โครงสร้างของบทร้อยกรอง ร้อยกรองทุกบทมีโครงสร้างต่างกันออกไปตามแต่ละประเภท โดยจังหวะ ลีลา เสียง และฉันทลักษณ์เป็นองค์ประกอบของร้อยกรองที่ประกอบกันเข้าเป็นรูปแบบ รูปแบบของร้อยกรองปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1 รูปแบบตายตัว (Close Form) เป็นรูปแบบที่มีลักษณะบังคับตายตัว เช่น ร้อยกรองแบบฉบับของไทย ได้แก่ โคลง ร่าย ฉันท์ กาพย์ กลอน ลิลิต เป็นต้น การวิจารณ์และประเมินค่าเกี่ยวกับรูปแบบจะต้องดูถึงความถูกต้องของฉันทลักษณ์

3.2 รูปแบบอิสระ (Open Form) เป็นรูปแบบที่กวีสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อความเหมาะสมกับเนื้อหา เป็นการทดลองหารูปแบบใหม่ของผู้แต่ง และเป็นการเขียนในรูปแบบอิสระ เช่น กลอนเปล่า (Free Verse) และวรรณรูป (Concrete Poetry)

4. แนวคิด

แนวคิด (Theme) หมายถึง ความคิดอันเป็นศูนย์กลางของเรื่อง ให้ความเป็นจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ของมนุษย์ การวิเคราะห์แนวคิดในบทร้อยกรองต้องพิจารณาจากรายละเอียดย่อยไปจนถึงเนื้อเรื่องทั้งหมด ซึ่งผู้เขียนมักจะเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก ธรรมชาติ ความตาย และเรื่องราวในครอบครัว

วราภรณ์ บำรุงกุล (2537, หน้า 344-363) กล่าวถึงคุณสมบัติที่แสดงถึงสุนทรียรสของบทร้อยกรองว่ามีหลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. คำที่เลือกสรร คือ กลุ่มคำที่ผู้เขียนเลือกสรรไว้เป็นพิเศษหรือดัดแปลงเพื่อใช้ในคำประพันธ์โดยเฉพาะ เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้ง สะเทือนอารมณ์ และให้ภาพพจน์
2. เสียงเสนาะ บทร้อยกรองที่มีความไพเราะจะประกอบด้วยการเลือกสรรคำที่มีเสียงไพเราะฟังเสนาะเหมือนเสียงดนตรี เมื่ออ่านบทร้อยกรองทำนองเสนาะจะมีส่วนช่วยให้เห็นความงามของถ้อยคำ และได้รับความไพเราะของเสียงที่เปล่งออกมาด้วย เสียงเสนาะเกิดจากปัจจัยต่อไปนี้

2.1 สัมผัส ประกอบด้วย สัมผัสบังคับ คือ สัมผัสนอก และสัมผัสที่ช่วยทำให้เสียงไพเราะ คือ สัมผัสใน อาจมีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร

2.2 ลีลาจังหวะ คือ การเลือกใช้คำที่ก่อให้เกิดจังหวะลีลา เหมาะสมกับบรรยากาศและสอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งลักษณะดังกล่าวเกิดจากการใช้คำที่มีเสียงหนักเบา หรือคำที่มีสระสั้นยาว

2.3 การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ คือ การเล่นเสียงของคำ ทำให้ร้อยกรองไพเราะขึ้น

2.4 การเล่นคำ คือ การใช้คำคำเดียวกันในความหมายต่างกัน รวมถึงการซ้ำอักษร

ซ้ำคำ และซ้ำความ

3. ความหมายลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและรู้สึกประทับใจ การใช้คำที่ทำให้มองเห็นภาพมักเกิดจากการเปรียบเทียบแบบอุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ การใช้สัญลักษณ์ และการใช้บุคลาธิษฐาน

4. การสร้างภาพพจน์ คือ ถ้อยคำที่ช่วยบรรยายหรือพรรณนาให้เข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จนสามารถสร้างมโนภาพหรือจินตภาพได้ตรงตามความต้องการของผู้เขียน

ราชบัณฑิตยสถาน (2539, หน้า 5-207) ให้ความหมายของภาพพจน์ (Figure of Speech) ว่า หมายถึงสำนวนภาษารูปแบบหนึ่ง เกิดจากการเปลี่ยนเสียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ผิดแนวไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ เพื่อให้เกิดภาพหรือให้ความหมายพิเศษ วิธีการสร้างภาพพจน์มีดังนี้

1. อุปมา (Simile) หมายถึง การนำสิ่งต่างกันสองสิ่งมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้คำเชื่อม เช่น เหมือน คล้าย ราวกับ หรือใช้คำกริยา เช่น ดูเหมือน ประหนึ่ง
2. อุปลักษณ์ (Metaphor) หมายถึง การนำสิ่งที่ต่างกันสองสิ่งหรือมากกว่า แต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน โดยเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง
3. สัญลักษณ์และสัญลักษณ์นิยม (Symbol and Symbolism) หมายถึง การนำสิ่งมีชีวิต หรือไม่มีชีวิตมาเป็นตัวแทนหรือสิ่งแทนของอีกสิ่งหนึ่ง
4. แนวเทียบ (Analogy) หมายถึง การเปรียบเทียบของสองสิ่งซึ่งเหมือนกันในบางแง่ เป็นวิธีการที่ใช้ในการเขียนแบบบรรยาย (Exposition) และพรรณนา (Description) โดยนำสองสิ่งที่ยังไม่คุ้นเคยมาอธิบายหรือพรรณนา โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่คุ้นเคยกว่าในการเขียนแบบโต้แย้ง (Argumentation) และตรรกศาสตร์
5. คำถามเชิงวาทศิลป์ (Rhetorical Question) หมายถึง คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะรู้คำตอบชัดเจนอยู่แล้ว การใช้รูปประโยคคำถามก็เพื่อเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจหรือให้ข้อคิด
6. การอ้างถึง (Allusion) หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งอื่นนอกเรื่องที่เขียน เช่น การกล่าวถึงบุคคล เหตุการณ์ นิทาน หรือวรรณกรรมอื่น ๆ
7. ปฏิทรรศน์ (Paradox) หมายถึง คำกล่าวที่มองอย่างผิวเผินแล้วขัดแย้งกันเอง หรือไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ดี จะเป็นคำกล่าวที่ลึกซึ้งและเป็นไปได้
8. ปฏิพจน์ (Oxymoron) หมายถึง การนำคำและความหมายที่ไม่สอดคล้องกัน ดูเหมือนว่าจะขัดแย้งกันมารวมไว้เพื่อให้เกิดผลเป็นพิเศษ
9. ภาวะแย้ง (Antithesis) หมายถึง การใช้คำหรือข้อความที่มีความหมายตรงข้ามกัน

มาเทียบกันเพื่อให้ความหมายชัดเจน

10. อติพจน์ (Hyperbole) หมายถึง ข้อความที่กล่าวให้เกินจริงสำหรับเน้นความ
 11. การเลียนเสียงธรรมชาติ (Onomatopoeia) มีสองลักษณะคือ การใช้รูปแบบและคำเพื่อเลียนเสียงต่าง ๆ เช่น เสียงหึ่งหึ่ง เสียงกรอบแกรบ และการเลียนเสียงที่เกิดจากการใช้คำความหมาย และจังหวะ
 12. สัมพจน์ (Synecdoche) หมายถึง การกล่าวถึงส่วนย่อย แต่ให้ความหมายถึงส่วนเต็ม เช่น หมาก แทนหมากพลู หรือการใช้ส่วนเต็มแทนส่วนย่อย
 13. นามนัย (Metonymy) หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบอกลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เช่น เวที หมายถึง การแสดง
 14. บุคลาธิษฐาน (Personification) หมายถึง การสมมติสิ่งไม่มีชีวิต ความคิด นามธรรม หรือสัตว์ ให้มีสติปัญญา อารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์
- เนื่องจากไม่มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษากลอนเปล่าโดยตรง ด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงนำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษาบทร้อยกรองมาเป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษากลอนเปล่าของไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคคุณค่าของกลอนเปล่าของไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคคุณค่าของกลอนเปล่าของไทย มีรายละเอียดดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทย โดยตรงมีเพียงเรื่องเดียว คือ การศึกษาหนังสือกลอนเปล่าที่พิมพ์ในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2526 ถึง พ.ศ. 2529 โดย อภินันท์ แกมแก้ว (2531) เป็นงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ผู้วิจัยได้สำรวจจำนวน เนื้อหา และการจัดพิมพ์หนังสือกลอนเปล่า ผลการศึกษาพบว่า ระหว่าง พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2529 มีหนังสือกลอนเปล่าจำนวน 214 เล่ม โดยมีการจัดพิมพ์เพิ่มขึ้นทุกปี เนื้อหาของหนังสือกลอนเปล่า แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ เนื้อหาแสดงอารมณ์และความรู้สึก เนื้อหาแนวจิตวิทยา เนื้อหาแสดงสภาพสังคมและการเมือง เนื้อหาสะท้อนชีวิต เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา เนื้อหาในเชิงปรัชญา และเนื้อหาอื่น ๆ เช่น การแสดงทัศนะต่อเรื่องต่าง ๆ การแสดงออกทางเพศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวถึงบุคคล และสถานที่ ทั้งนี้หนังสือกลอนเปล่าส่วนใหญ่มีการกระจายของเนื้อหามาก

นอกจากนี้ม้งานวิจัย 2 เรื่อง ศึกษาร้อยกรองรูปแบบใหม่ของไทย ซึ่งได้กล่าวถึง การศึกษากลอนเปล่ารวมอยู่ด้วย

เรื่องแรกเป็นงานวิจัยของเจียรนัย ศิริสวัสดิ์ (2530) ได้ศึกษารูปแบบและแนวคิดของ

ร้อยกรองรูปแบบใหม่ ได้แก่ ร้อยกรองประยุกต์ฉันทลักษณ์ ร้อยกรองที่มีลักษณะคล้ายร้อยแก้ว
วรรณรูป และกลอนเปล่า จากนิคยสาร 3 ฉบับ คือ นิคยสารดิฉัน แพรว และลลนา ช่วง 1 ตุลาคม
พ.ศ. 2529 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2530 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ร้อยกรองรูปแบบใหม่ในช่วงที่ศึกษา
ส่วนใหญ่นิยมเขียนประเภทกลอนเปล่าซึ่งมีความยาวประมาณ 5-30 บรรทัด และมีรูปแบบที่ต่าง
ไปจากในอดีต คือ มีการแบ่งหน้ากระดาษเป็นคอลัมน์ เขียนข้อความเป็นช่วง ๆ เยื้องสลับกัน ไปมา
และมีรูปแบบใหม่ คือ เขียนข้อความวรรคละบรรทัดโดยไม่จำกัดจำนวนคำ แต่ละบรรทัดจะยึด
กึ่งกลางหน้ากระดาษเป็นเกณฑ์ในการเขียน ส่วนการเขียนร้อยกรองรูปแบบใหม่ประเภทร้อยกรอง
ประยุกต์ฉันทลักษณ์ ซึ่งไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์นั้น นิยมใช้รูปแบบของกลอนแปดและกลอนหก
เท่านั้น ด้านแนวคิด จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรัก รองลงมาคือ
การสะท้อนปัญหาชีวิตและสังคม และการระบายอารมณ์หรือรำพันความรู้สึกของคนที่มีต่อสิ่งหนึ่ง

เรื่องที่สองเป็นงานวิจัยของ กัลยา กุลสุวรรณ (2540) คือ การศึกษากวีนิพนธ์รูปแบบ
อิสระของไทยช่วง พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2537 จากกวีนิพนธ์ 11 เล่ม ผลการศึกษาปรากฏว่า
ลักษณะการประพันธ์ของกวีนิพนธ์รูปแบบอิสระแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ รูปแบบการนำเสนอ
การใช้ถ้อยคำและภาษา และการใช้โวหารและสัญลักษณ์ พบว่า รูปแบบการนำเสนอ มี 3 ลักษณะ
คือ กวีนิพนธ์ขนาดสั้น กวีนิพนธ์ขนาดยาวคล้ายร้อยแก้ว และกวีนิพนธ์ประยุกต์ฉันทลักษณ์
จากรูปแบบดั้งเดิม ด้านการใช้ถ้อยคำและภาษา ได้ทำการศึกษาตามลักษณะของเนื้อหาของ
กวีนิพนธ์ 2 ลักษณะคือ กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพชีวิตและสังคม กับกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหา
เชิงปรัชญา พบว่า กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพชีวิตและสังคม มีการใช้ถ้อยคำ 3 ลักษณะ คือ
การใช้ถ้อยคำสร้างภาพพจน์เพื่อสื่ออารมณ์เศร้าและสับสน การใช้น้ำเสียงเสียดสีเย้ยถากถำ
และการวิพากษ์การเมืองการปกครอง ตลอดจนวัฒนธรรมไทย ในขณะที่เดียวกันพบว่า กวีนิพนธ์
ที่มีเนื้อหาเชิงปรัชญามีการใช้ถ้อยคำแบบปวงจาวิสด์ชนา และการใช้ถ้อยคำแบบชี้ชวนให้คิด
ด้านการใช้โวหารและสัญลักษณ์พบมากในกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเชิงปรัชญาและการวิพากษ์สังคม
การเมืองและการปกครอง ในส่วนเนื้อหาของกวีนิพนธ์รูปแบบอิสระ ทำการศึกษา 2 ประเด็น คือ
แนวเรื่องและแนวคิด พบว่า แนวเรื่องมี 2 ลักษณะ ได้แก่ แนวเรื่องสะท้อนอารมณ์ความรู้สึก
และแนวเรื่องเสนอแนวคิด ส่วนแนวคิดมี 2 ลักษณะ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญา และแนวคิด
เกี่ยวกับสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทย ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้น
ในการกำหนดแนวทางการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เช่นเดียวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอนเปล่าของไทย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคคุณค่าของบทร้อยกรอง

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2546) ได้วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับ

รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2544 จำนวน 8 เล่ม ผลวิจัยสรุปว่า คุณค่าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์มีคุณค่าสำคัญ 2 ประการคือ คุณค่าด้านการสืบทอดขนบและการสร้างวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านการสร้างพุทธิปัญญา กวีนิพนธ์ซีไรต์แสดงให้เห็นว่านักเขียนได้ศึกษาและใช้ความรู้วรรณคดีโบราณทั้งด้านรูปแบบ และเนื้อหามาสืบต่อและปรับสร้างใหม่ การสืบทอดขนบและการสร้างวรรณศิลป์ใหม่ทำให้ กวีนิพนธ์ซีไรต์เป็นกวีนิพนธ์ร่วมสมัยที่มีรากวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์เชื่อมโยงจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยมีแนวคิดและเนื้อหาความสภาวะของสังคมที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้กวีนิพนธ์ซีไรต์ยังแสดงถึง ปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ความจริงและความเป็นไปของธรรมชาติ

นางลักษณ์ ขุนทวี (2529) ได้ศึกษาคุณค่าวรรณกรรมอีสานเรื่องเสี้ยวสวัสดิ์ ผลการศึกษา ปรากฏว่า วรรณกรรมเรื่องเสี้ยวสวัสดิ์มีบทบาทในการจัดระเบียบสังคมอีสานคือ การกำหนด บรรทัดฐานอันเป็นแนวประพฤติปฏิบัติตนของชาวอีสานดังที่เรียกว่า ฮีตดลอง นอกจากนี้ยังให้ ความบันเทิงได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของบทร้อยกรอง ไปประกอบกับเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของบทร้อยกรอง เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการศึกษา คุณค่าของกลอนเปล่าของไทยครั้งนี้